

УДК.821.512.154:

DOI:10.35254/bhu/16948386_2021_56_57_176

Беркмаматова А. Т.,
К. Карасаев атындагы БМУ,
аспирант
Асакеева Д. Ж.,
К. Карасаев атындагы БМУ

“МО ЯНЬДЫН” ӨМҮР ТАРЖЫМАЛЫ ЖАНА ЧЫГАРМАЧЫЛЫК ЖОЛУНДАГЫ КЫЙЫНЧЫЛЫКТАРЫ

Кыскача мазмуну

Мо Янь заманбап Кытай эл жазуучусу, филология илимдеринин доктору. Ал 1955-жылы 17-февральда жарык дүйнөгө келген. 2012-жылы “Нобель” сыйлыгынын лауреаты болгон. Мо Янь жомокторду, аңгемелерди жана романдарды жазган. Ар бир чыгармасында өзүнүн башынан өткөргөн чындыктары болгон. Ал 11 жашында “Маданий революциянын” айынан мектепти таштоого мажбур болгон, ошентсе да чыгармачылыка аракеттерин токтоткон эмес. 1976-жылы ал аскердик кызматка келип, иштей баштаган. Армияда билимин уланткан.

Мо Янь 1980-жылдын экинчи жарымында адабиятка активтүү киришкен. Мо Янь адабий карьерасын 1981-жылы баштаган, анын биринчи чыгармасы “Редька красная снаружи, прозрачная внутри” айылдагы баланын айтып берүүсү менен жазылган. Анын экинчи чыгармасы 1986-жылы “Красный гаолян” менен дүйнө жүзүнө таанылган. Ошол жылы Кытай жазуучулар союзуна кабыл алынган. Мо Яньдын чыгармаларын карапайым калк анча эле түшүнө берген эмес. Ал өзүнүн стили менен жазган.

Түйүндүү сөздөр: заманбап; активтүү; роман; жомок; аңгеме; адабият; кытай; мектеп.

БИОГРАФИЯ И ТВОРЧЕСКИЕ ЗАДАЧИ МО ЯНА

Аннотация

Мо Янь - современный китайский народный писатель, доктор филологических наук. Родился 17 февраля 1955 года. В 2012 году он был удостоен Нобелевской премии. Мо Янь писал сказки, рассказы и романы. В каждой его работе была своя реальность: в 11 лет он был вынужден бросить школу из-за «культурной революции», но не оставил творческих начинаний. В 1976 году его зачислили в армию. Продолжил образование в армии.

Мо Янь активно занимался литературой во второй половине 1980-х годов. Его вторая работа, «Красный Гаолян» вышла в 1986 году. В том же году он был принят в Союз китайских писателей. Работы Мо Яна не были широко поняты простыми людьми, он писал в своем собственном стиле.

Ключевые слова: современный, роман, сказка, литература; культурная революция, школа.

MO YAN'S BIOGRAPHY AND HIS CREATIVE TASKS

Abstract

Mo Yang is a modern Chinese folk writer, Doctor of Philology. He was also awarded the 2012 Nobel Prize. He was born on February 17, 1955. Mo Yan wrote fairy tales and stories. Each of his work had its own reality: at the age of 11 he was forced to leave school because of the «cultural revolution», but did not abandon his creative endeavors. In 1976 he was enlisted in the army. He continued to study in the army.

Mo Yang was actively involved in literature during the second half of the 1980s. His second work, Red Gaoliang, came out in 1986. In the same year, he was admitted to the Chinese Writers' Union. Mo Yan's work was not widely understood by the common people, he wrote in his own style.

Key words: modern; active; novel ; fairy tale ; anger ; literature; cultural revolution, school.

Мо Янь заманбап Кытай эл жазуучусу, филология илимдеринин доктору. Ошондой эле 2012-жылы Нобель сыйлыгынын лауреаты болгон. Ал 1955-жылы 17-февральда жарык дүйнөгө келген. 2012-жылы “Нобель” сыйлыгынын лауреаты болгон. Мо Янь жомокторду жана аңгемелерди, романдарды жазган. Ар бир чыгармасынын өзүнүн башынан өткөргөн чындыктары болгон. Ал 11 жашында “Маданий революциянын” айынан мектепти таштоого мажбур болгон, ошентсе да чыгармачылыка аракеттерин токтоткон эмес. 1976-жылы ал аскердик кызматка келип, иштей баштаган. Армияда билимин уланткан. [1, 361]

Мо Янь 1980-жылдын экинчи жарымында адабиятка активтүү киришкен. Мо Янь адабий карьерасын 1981-жылы баштаган анын биринчи чыгармасы “Редька красная снаружи, прозрачная внутри” айылдагы баланын айтып берүүсү менен жазылган. Анын экинчи чыгармасы 1986-жылы “Красный гаолян” менен дүйнө жүзүнө таанылган. Ошол жылы Кытай жазуучулар союзуна кабыл алынган. Мо Яньдын чыгармаларын карапайым калк анча эле түшүнө берген эмес. Ал өзүнүн стили менен жазган. Бирок ар бир заманбап кытай эли Мо Яньды жакшы түшүнө баштаган. 1986-жылы басылып чыкан “Кызыл га-

олян” аңгемеси менен Кытай Эл Республикасынын “Жылдын эң мыкты окуясы” үчүн улуттук сыйлыгына татыктуу болгон. 1987-жылы “Кызыл гаолян” фильми жарык көргөн, аны автор роман деп атаган. [2, 558]

Н. К. Хузятованын пикири боюнча, “мифтер менен легендалардын” мыкаачылык окуялар менен аралашуусу бар экенин айткан. [1, 361]

Ин Лихуанын айтымында, Мо Яньдын эпикалык дастандары адепсиз сөздөрдөн, сексуалдык зомбулуктарды, тынымсыз өч алуунун жана жапайы жүрүм-турумду оңдоого үндөгөнү айтылат. Анын тили өйдө-ылдыйды байланыштырып, максаты жакшыга умтулуу болгон.

Мо Янь чыгармаларын ооз эки аткарууга жакында туу үчүн рифмалуу прозаны колдонгон. Бул 1900-жылкы көтөрүлүш учурунда коюлган сүйүү баяны жана ал коркунучтуу кыйноолордун сүрөттөөсүн камтыйт. Жазуучу адамзаттык мыкаачылыкты, бюрократиялык коррупцияны жана жеке баатырдыкты изилдеген. Мо Яньдын акыркы китептеринин бири “Туулгандан жана өлүүдөн чарчадык (Шанси Пиао, 2006)” дыйкандардын жер менен болгон мамилесин изилдейт жана мурунку чыгармаларынан айырмаланып, зордук-зомбулуксуз жана ой жүгүртүү менен жазылган. [3] Көпчүлүк Мо Яньдын эң мыкты чыгармасы деп эсептешкен окуя, 1950-жылкы жер реформасы учурунда өлүм жазасына тартылган жана ар кандай үй жаныбарларына реинкарнация болгон, кийинки 50 жылдагы окуяларды көзөмөлдөгөн помещиктин көз карашы менен баяндалат. Бул чыгарма кытай адабияты үчүн Ньюман сыйлыгына татыктуу болгон. Ал эми 2011-жылы жазуучу “Бака” китеби үчүн Мао Дундан адабият сыйлыгын алган. Мо Яньдын чыгармалары англис, француз, немис жана норвег тилин камтыган ондогон тилге которулган. Орус тилине биринчи толук кандуу котормосу “Эженин кереметтүү бычагы” деген ат менен которулган. Нобель сыйлыгы тапшырыла электе эле, “Кызыл Гаолян”, “Шарап өлкөсү” романдарынын үзүндүлөрү жарыяланган. Учурда, Игорь Егорович орус тилине “Шарап өлкөсү”, “Туулгандан жана өлүүдөн чарчадык” романдарын которгон. Н. Власова “Өзгөрүүлөр” романын которгон.

Мо Яньдын чыныгы аты Гуан Ми, анын дагы символикасы бар. Жазуучу өмүр бою тоскоолдуктарды жеңип, өз өмүр баянын түзгөн. Мо Янь бай дыйкандардын үй бүлөсүндө туулган болсо дагы, Кытай элинде деле, СС-СРдегидей эле кылымдын ортосунда мал-мүлкүнөн да, келечегинен да ажыратылган. Мо Янь Нобель сыйлыгын алып жатканда сүйлөгөн сөзүндө “Менин балалыкта эң чоң кыялдарымдын бири — бир тарелка чучбара болгон, дагы бир жаман эскерүүлөрүмдүн бири — апам экөөбүз талаада чогулткандарыбызды солдаттар тартып алганы”, - деп эскерген жазуучу. Ошол эле эскерүүсүндө, “Мен мектептин дарбазасынын жанынан өткөндө жана мектептин короосунда мурунку классташтарымдын ызы-чуу салып ойноп жатканын көргөндө, жүрөгүм кайгыга толчу. Ээн жерге келип, уйларды жана койлорду коё берип, көк асман деңиздей, чексиз шалбаа, айланада эч ким көрүнбөйт, адамдардын үнү угулбайт, асманда куштар гана сайрайт. Мен өзүмдү абдан жалгыз, абдан кайгылуусездим. Кээде чөптүн үстүндө жатып, асманда жалкоо калкып жүргөн ак булуттарды көрүп, башымда түшүнүксүз көптөгөн кыялдар пайда болчу. Билимге карай жол жабык көрүнөт деп ойлондум”, — деп эскерет жазуучу. “Адабияттардын

көбүнүн саясий фону бар. Чыныгы жашоодо жазуучулар тийгиси келбеген курч же сезимтал маселелер пайда болушу мүмкүн. Мындай учурда авторлор өздөрүнүн элестетүүлөрүнө чөмүлүп, реалдуу дүйнөдөн обочолонушу мүмкүн, же алардын апыртылган (фантастика) окуясы чыныгы дүйнөдө болуп жаткан окуяларга окшош экенине ынануу менен түстөрдү калыңдатышы мүмкүн. Мен цензура жаратууга гана жардам берет деп ишенем. Менин чыгармаларым кытай адабиятынын бөлүгү, бирок алар дагы дүйнөлүк адабияттын бир бөлүгү. Алар кытай элинин жашоосун, маданиятынын жана үрп-адатынын кытайлык өзгөчөлүгүн чагылдырат. Ошол эле учурда менин прозам — кеңири мааниде — адамды сүрөттөйт. Биз түздөн-түз айта алабыз, бул адамдын көз карашы болуп эсептелет жана адамды көрсөтөт, демек, менимче, ал жергиликтүү эмес, расалык жана кландык чектөөлөрдөн алыс.” — дейт Мо Янь. [4]

Кызыгы, Нобель комитетинин сөзүндө Мо Янь «галлюцинатордук реализмдин» жактоочусу болуп чыкты. Бул термин анын чыгармачылыгына анча деле тиешеси жок, анткени автор илхамын аң-сезимдин өзгөрүшүнөн эмес, элдик жомоктордон жана уламыштардан алат. Жазуучу кытай элетинин жашоосун иликтеп, артыкчылыктарын байкап, кемчиликтерин өзү туулуп-өскөн коомдун гана эмес, өзүнүн коомунун да шылдыңы деп айыптаган. Баары эле жазуучунун ыкмасын туура деп тааныбайт. Мисалы, Кенион шаарындагы социология жана Азия таануу кафедрасынын доценти Анна Сун (Америка Кошмо Штаттарынын эң мыкты жеке колледждеринин бири), жазуучунун тилин «оорулуу» деп, ал эми Нобель сыйлыгынын берилиши коркунучтуу ката деп эсептеген. [5, 72–74] Бирок, көпчүлүк изилдөөчүлөр дагы деле атайылап оройлуктун артында адамдын ырайымсыздыгынын, бюрократиясынын жана жеке эрдигинин себептерин табуу аракетин көрүшүүдө. Ошол эле тексттерде, сүрөттөөлөр сыйкырдуу лирикага алмаштырылат, ошону менен окуудагы таасирди тең салмактайт.

Адабияттар

1. Хузятова Н. К. Мо Янь / Хузятова Н. К. // *Духовная культура Китая. Литература. Язык и письменность*. М.: 2008. С. 361

2. Megan M. Ferry. Mo Yan / Megan M. Ferry. // *Encyclopedia of Contemporary Chinese Culture*. Routledge, 2005. P. 558.

3. Yang Xiao-bin. *The Chinese Postmodern: Trauma and Irony in Chinese Avant-Garde Fiction*. Ann Arbor / Yang Xiao-bin — 2002.

4. Мо Янь Яньцзю Цзыляо (Материалы для исследования творчества Мо Яня). / Под ред. Ян Яна. Тяньцзинь, 2005.

5. Родина М. В. Образ матери в творчестве Мо Яня (на примере романа «Большая грудь, широкие бедра») / Родина М. В. // *Филологическая регионалистика*. — Тамбов: Изд. дом ТГУ им. Г. Р. Державина. — 2013. № 1. — 72 – 74 - бет)

6. Бийгельдиева Н. А., Бийгельдиева К. А. Кыргыз жана кытай тилдериндеги сүйлөшүү кембиндеги негизги аталыштар // *Вестник гуманитарного университета им. К. Карасаева*. - 2014. - №1 (27). - С. 195 - 199